

INFORMATION OM ETT BROTTSOFFERS RÄTTIGHETER

I den här broschyren berättas det om sådant som ett brottsoffer har rätt att få information om av myndigheterna. Uppgifterna kan variera beroende på offrets behov, de personliga omständigheterna och brottets natur. Det finns kontaktuppgifter och länkar till ytterligare information i slutet av broschyren.

1. Polisanmälan

Det är viktigt att brottsoffret anmäler brottet till polisen. Anmälan ska göras så snart som möjligt, för att brottet lättare ska kunna utredas. Polisanmälan kan också vara en förutsättning för att man ska få skadeersättning. Man kan göra anmälan exempelvis till polisen på brottsplatsen, genom att gå till polisstationen samt när det gäller mindre brott via internet eller telefon. Offret har rätt att få en skriftlig bekräftelse på sin polisanmälan.

2. Stöd till brottsoffer

Ett brottsoffer kan behöva läkarhjälp eller andra social- och hälsovårdstjänster, såsom socialjour, sjukhusvård samt fysisk och psykisk rehabilitering. Offret kan utnyttja de här tjänsterna med samma förutsättningar som de övriga klienterna.

Många organisationer erbjuder brottsoffer stöd, råd och vägledning. Brottsofferjouren bistår i samband med alla slags brott och med straffprocessen och ger väsentliga råd om hur offret ska utnyttja sina rättigheter. Offer för våld i nära relationer kan få skydd och stöd på skyddshemmen. På vissa orter erbjuder man särskilt stöd till offer för sexuellt våld och kvinnor med invandrarbakgrund. Det finns ett separat hjälpsystem för offer för människohandel, som de kan få del av på

vissa villkor. Om offret ger sitt tillstånd kan en polis eller någon annan förundersökningsmyndighet förmedla dess kontaktuppgifter till stödtjänsten, som sedan kontaktar offret.

Offret kan utnyttja en stödperson i olika skeden av det straffrättsliga förfarandet. Offret kan kalla den person han eller hon önskar till stödperson. Man kan exempelvis hos Brottsofferjouren gratis få en stödperson med utbildning för uppgiften. Stödpersonen får närvara under förhör och rättegång, men närvaron kan i vissa situationer begränsas.

3. Juridisk hjälp

Ett offer har rätt att använda ett juridiskt biträde för att göra polisanmälan samt under förhör och rättegång. Biträdet kan vara en advokat, ett offentligt rättsbiträde eller ett rättegångsbiträde med tillstånd.

Små- och medelinkomsttagare kan ha en chans att få rättshjälp av staten. Då betalas biträdets arvode delvis eller helt av staten. Man kan ansöka om rättshjälp hos en rättshjälpsbyrå eller via den elektroniska ärendehanteringen. Offret kan också be en advokatbyrå eller en juridisk byrå ansöka om rättshjälp.

En domstol kan förordna offret ett rättegångsbiträde och en stödperson om det är fråga om våld i nära relationer, sexualbrott eller ett allvarligt brott mot offrets liv, hälsa eller frihet. Då betalar staten arvudet oberoende av offrets inkomster.

4. Skydd för offret

Ibland kan ett offer bli utsatt för skrämnel, hämndåtgärder eller extra lidande till följd av straffprocessen. Myndigheterna bedömer om offret behöver skydd under förundersökningen och rättegången och vilka skyddsåtgärder som behövs. Bedömningen görs i samarbete med offret och i den beaktas offrets personliga egenskaper, förhållandena och brottets art.

Offret kan i vissa fall höras under rättegången bakom insynsskydd, via videoförbindelse eller utan den åtalades eller publikens närvaro. Förhöret med offret kan i vissa fall tas upp på video och inspelningen användas som bevis vid rättegången, exempelvis när offret är under 18 år.

För att skydda offrets integritet kan domstolen under vissa förutsättningar behandla ärendet utan publik samt förordna att rättegångshandlingarna och domen i behövliga delar ska sekretessbeläggas. Offret kan begära detta av domstolen. Domstolen kan i vissa fall också förordna att offrets identitet sekretessbeläggs. Sådana fall är exempelvis sexualbrott.

Domstolen överväger alltid arrangemangen och skyddsåtgärderna för rättegången från fall till fall med beaktande av att de rättigheter som hör till försvaret inte begränsas. Domstolens avgörande kan därför avvika från en tidigare bedömning.

I allvarliga hotsituationer kan offret ansöka om hemlighållande av kontaktuppgifter, spårmarkering, besöksförbud eller till och med om ändring av namnet eller personbe-teckningen. Mer information om dessa frågor ger myndigheterna eller stödtjänsterna. Om en person som är skyddad av besöksförbud flyttar till ett annat EU-land och upplever sig ha behov av skydd även där kan han eller hon begära en europeisk skyddsorder av den domstol som förordnade besöksförbudet.

5. Ersättningar

Ett offer har rätt att i samband med det straffrättsliga förfarandet kräva att gärningsmannen ersätter den skada han eller hon orsakat. Offret måste under förundersökningen eller senast för domstolen under-rätta om skadorna och uppge om han eller hon kräver ersättning av gärningsmannen. Offret har rätt att kräva ersättning exempelvis för förstörd eller försvunnen egendom, för medicin- och läkarkostnader samt för smärta och värk orsakad av våld och i vissa fall för psykiskt lidande.

Åklagaren kan på offrets begäran framställa krav på ersättning för offrets del om ärendet är enkelt och klart, och åklagaren har getts en faktura, ett kvitto eller en annan skriftlig utredning av kravet. I allmänhet är det då fråga om skador på egendom. Om domstolen har ålagt gärningsmannen att betala ersättningar, kan man avtala om betalningsarrangemangen med denna eller ge en utmätning-man i uppdrag att uppbära ersättningarna.

Offer för vålds- och sexualbrott kan framför allt ha rätt till ersättning för skadorna av statliga medel. Ersättningen ska sökas hos Statskontoret och den betalas i huvudsak för personskadorna och lidande. För att få ut ersättningen måste offret polisanmäla brottet. Om målet behandlas i domstolen ska offret också

kräva ersättning av gärningsmannen. Ersättningarna kan i enskilda fall också erläggas av ett försäkringsbolag eller av FPA.

Om ett brottsoffer kallas till domstolen för att utreda målet har han eller hon rätt att få ersättning av statliga medel för de kostnader som resan till rätten orsakar. Man kan betala offret dagpenning samt ersättning för resekostnader och ekonomisk förlust.

6. Tolkning och översättning av handlingar

Var och en har rätt att använda antingen finska eller svenska under förundersökning och rättegång. Samer har rätt att använda samiska i sitt hembygdsområde. Myndigheten måste vid behov ordna tolkning. Ett offer som talar ett annat språk ska få använda det språk han eller hon behärskar i alla situationer i samband med brottsutredningen. Vid behov ska myndigheten ordna tolkning för offret på något av de språk han eller hon behärskar. En tolk har tystnadsplikt. Tolkens arvode betalas av staten.

Offret kan be om översättning av vissa centrala handlingar. Översättningen kan ges muntligt när rättsskyddet inte kräver skriftlig översättning av en handling. I vissa fall kan man för offret översätta en del eller ett sammandrag av en handling.

Under förundersökningen kan offret få en översättning av den skriftliga bekräftelsen på polisanmälan, av beslutet att avsluta förundersökningen och vid behov av andra handlingar som är väsentliga för ärendet. Av åklagaren kan offret få en översättning av beslutet att inte väcka åtal.

I domstolen kan offret få en översättning av domen, av underrättelsen om tidpunkten och platsen för sammanträdet samt vid behov av

andra handlingar som är väsentliga för ärendet.

7. Medling vid brott

Man kan medla vid brott om både offret och den misstänkta går med på det. Dessutom förutsätts det att den misstänkta bekräftar händelseförloppet i huvudsak och att medlingen beaktar offrets intresse. Medlingen är gratis och alltid frivillig, och den kan också avbrytas i vilket skede som helst. Utbildade, frivilliga medlare hjälper parterna i brottmålet att diskutera det inträffade och enas om gottgörande av de skador brottet orsakade samt om ersättning av skadorna till offret. Man får service på medlingsbyråerna på alla håll i landet.

8. Information om behandlingen av ett ärende

Ett brottsoffer har rätt att på begäran få information om hur ärendet behandlas, om tidpunkten och platsen för domstolsbehandlingen samt om domen i brottmålet. Dessutom har brottsoffret rätt att få information om förundersökningsmyndighetens beslut om att avsluta förundersökningen och om åklagarens beslut att inte väcka åtal.

9. Information om frigivning av en fånge eller en häktad

I vissa allvarliga brott har offret rätt att på begäran få underrättelse om att fången eller den häktade frigivits eller rymt och i vissa fall också om att denna annars avlägsnat sig från fängelset. Om offret vill ha underrättelse måste han eller hon meddela förundersökningsmyndigheten eller åklagaren om detta. Förundersökningsmyndigheten ger närmare information om saken.

Delfåendet förutsätter att underrättelsen inte bedöms riskera fångens eller den häktades liv eller hälsa.

10. Annan information

Offrets ställning i förundersökningen

Förundersökningsmyndigheten ger offret närmare information om målsägandens rättigheter och skyldigheter i samband med förhör. Offret måste bland annat berätta om brottet och om eventuella skador på ett sanningsenligt sätt.

Klagan över en myndighets förfarande

Ett offer kan anföra klagan över förundersökningsmyndighetens förfarande om offret anser att myndigheten har handlat felaktigt eller försummat sin uppgift. Klagan anförs skriftligt antingen till den myndighetsenhet som handlat fel eller till en högre myndighet.

I fråga om åklagarens beslut att inte väcka åtal kan offret överklaga hos riksåklagaren, som har rätt att ta upp ärendet till ny åtals-

prövning. Offret kan också hos riksåklagaren överklaga ett annat beslut eller förfarande av åklagaren som offret anser vara felaktigt.

Offret kan också anföra klagan över en myndighets handlande till riksdagens justitieombudsman eller till statsrådets justitiekansler.

Förfaranden när ett offer råkar ut för brott i ett annat land än den stat offret är bosatt i

Offret kan få stöd av och råd om stödtjänsterna för offer, även om brottet begåtts i en annan stat.

Om ett offer har råkat ut för ett brott i en annan EU-stat, kan förundersökningsmyndigheten i vissa situationer överföra polisanmälan eller en inledd förundersökning till myndigheten i det andra EU-landet. Överflyttning av en polisanmälan förutsätter bland annat att brottet är allvarligt eller att offret inte har kunnat göra polisanmälan i den stat brottet begåtts. I allvarliga brottsfall övervägs också överflyttning utanför EU.

Kontaktuppgifter för kontakter som gäller ärendet:

Kontaktuppgifter och ytterligare information:

- Polisen: www.poliisi.fi, det allmänna nödnumret: 112
- Stödtjänster: www.oikeus.fi/tukipalvelut/sv
  - Brottsofferjouren: <http://www.riku.fi>, tfn: 0203 16116
  - Skyddshem: www.thl.fi/skyddshemstjanster
- Broschyrer och information till brottsoffer: www.oikeus.fi/sv
- Rättshjälp, rättshjälpsbyråer www.oikeus.fi/oikeusapu/sv
- Besök hos åklagaren, åklagarämbetena: www.oikeus.fi/syyttaja/sv
- Besök hos rättsväsendet, domstolarna: www.oikeus.fi/tuomioistuimet/sv
- Ersättningar för brottsskador, Statskontoret: www.statskontoret.fi, tfn 0295 50 2736
- Medling, medlingsbyråer: www.thl.fi/medling
- Samlade offentliga tjänster: suomi.fi/svenska